

ЗАХИСТ ПРАВ УЧАСНИКІВ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ АКЦІОНЕРІВ

Після створення акціонерного товариства (далі АТ) до всіх його членів застосовується термін “акціонер”, що формує у даного суб’єкта комплекс прав і обов’язків. Участь у АТ породжує виникнення в особи сукупності прав, які мають назву корпоративні. Одним із таких прав, передбачених чинним законодавством України, є право акціонера на управління справами АТ, яке здебільшого реалізується шляхом участі акціонера в загальних зборах акціонерів.

ЗУ “Про господарські товариства” [1] встановлює порядок організації та проведення загальних зборів акціонерів. Про проведення зборів акціонери мають бути попереджені персонально і в порядку, визначеному статутом. Крім того, загальне повідомлення друкується в місцевій пресі за місцезнаходженням АТ і в одному з офіційних друкованих видань із зазначенням часу, місця проведення та порядку денного проведення загальних зборів. Існують випадки, коли в судовому порядку рішення зборів визнавалися недійсними, а самі збори такими, що не відбулися з причин їх проведення не за тією адресою, яка зазначена в повідомленні.

Також, потрібно забезпечити формування порядку денного. Слід мати на увазі, що загальні збори не вправі приймати рішення з питань, не включених до порядку денного. Згідно з роз’ясненнями Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі ДКЦПФР) включення до порядку денного зборів питань “Різне”, “Організаційні питання” та їх еквівалентів порушує права акціонерів, оскільки це перешкоджає їх попередньому ознайомленню з порядком денним загальних зборів і суперечить ч. 4 ст. 43 ЗУ “Про господарські товариства” [1].

Реєстрація акціонерів (їх представників), які прибули для участі в загальних зборах є невід’ємною стадією організації і проведення загальних зборів акціонерів. Реєстрація здійснюється згідно з реєстром акціонерів у день проведення загальних зборів виконавчим органом АТ або реєстратором на підставі укладеного з ним договору. Акціонери, які володіють більш ніж 10 % голосів, можуть призначити своїх представників для контролю за реєстрацією акціонерів.

Слід звернути увагу, що, згідно ч. 2 ст. 9 ЗУ “Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні” [2] рішення про передачу ведення реєстру

власників іменних цінних паперів приймаються виключно на загальних зборах акціонерів, проте чисельні роз'яснення ДКЦПФР вказують на те, що невиконання правлінням АТ протягом 20 днів вимог тих акціонерів, які у сукупності володіють більш як 10 % голосів, породжує у останніх право самим скликати збори та укласти з реєстратором договір на проведення реєстрації акціонерів, які прибувають на збори. Це, на думку українського правника О. Ковалю, дає підстави вважати даного акціонера певного роду агресором, що намагається поглинути певне підприємство, шляхом переобрання його правління [4]. Схема перехвату включає в себе;

- акумулювання в руках агресора не менше 10 % акцій шляхом їх скупки, або збору довіреностей у дрібних акціонерів;
- направлення агресором вимоги до АТ про скликання загальних зборів акціонерів;
- проведення зборів і прийняття рішення про переобрання правління.

Також, у відповідності до п.2.1 Положення ДКЦПФР № 60 [3] реєстратор повинен здійснювати при проведенні загальних зборів акціонерів інформаційне та організаційне забезпечення, включаючи і реєстрацію осіб, що прибули на збори.

Це ще раз дає можливість агресору:

- самостійно сформулювати порядок денний із потрібних йому питань;
- опублікувати і розіслати оголошення про проведення загальних зборів акціонерів;
- визначити зручні для нього дату і місце проведення;
- отримати доступ до контролю за реєстрацією осіб, що прибули для участі в зборах.

Це дає можливість йому утримувати контроль за всім ходом проведення зборів. Тобто агресор отримує корпоративний контроль. І має майже 100 % вірогідність прийняття рішення на його користь.

Причинами втрати такого контролю є:

- відсутність нормальних корпоративних відносин між реєстратором і дрібними акціонерами;
- роздробленість неконсолідованих пакетів акцій.

Загальні збори визнаються правомочними, якщо в них беруть участь акціонери, які мають відповідно до статуту товариства більше 60 % голосів. Принцип голосування: одна акція – один голос.

Процедура проведення загальних зборів акціонерів на сьогодні практично не врегульована нормами закону, а регулюється переважно внутрішніми документами АТ. В більшості товариств відсутній регламент проведення загальних зборів акціонерів, що ускладнює процедуру їх проведення і робить їх хаотичними [5].

На наш погляд, з огляду на чисельні розбіжності між цивільним і господарським законодавством, та з метою захисту прав акціонерів і гарантій щодо їх забезпечення доцільно було б прийняти Закон України “Про акціонерні товариства”, проект якого вже існує декілька років, але ніяк не може бути прийнятий, і, на законодавчому рівні закріпити порядок організації і проведення загальних зборів акціонерів, гарантувати акціонерам право вимагати визнання проведених зборів недійсними з причин організаційних помилок скликання зборів, визначити регламент проведення зборів із зазначенням часу виступу основного доповідача та співдоповідача, порядок запису на виступ та формулювання запитань доповідачам, порядок голосування тощо. Це сприятиме заповненню прогалин в господарському законодавстві (шляхом збільшення обсягу прав акціонерів), удосконаленню відповідності норм корпоративного права нормам закону та сприятиме оптимізації побудови в Україні громадянського суспільства та правової держави.

Література

1. Закон України “Про господарські товариства” від 19.09.91 (з наст. змінами і доп.) № 1576-ХІІ // www.nau.com.ua.
2. Закон України “Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні” від 10.12.97 (з наст. змінами і доп.) № 710/97-ВР // www.nau.com.ua.
3. Положення “Про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів”, затверджене рішенням ДКЦПФР № 60 від 26.05.98 // www.nau.com.ua.
4. Коваль А. Корпоративный отпор. Что делать, если корпоративный захватчик требует созыва общего собрания акционеров // Юридическая практика. – № 45, 2005.
5. Предко О. Типові порушення законодавства при організації та проведенні загальних зборів акціонерів // Цінні папери України, 19 грудня 2002 р..

Шестопапов, Р. М. Захист прав учасників акціонерного товариства в контексті організації та проведення загальних зборів акціонерів [Текст] / Р. Шестопапов // Права людини як критерій морального виміру політики і державної влади : збірник тез доповідей за матеріалами міжвузівських студентських наукових читань, присвячених 57-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини (8 грудня 2005 року) / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2006. – С. 76-78.